

УДК 336.146.003.12

О.В.Охрімівський, к.е.н.,

Буковинський державний фінансово-економічний університет,

м. Чернівці

І.В.Габа,

Управління Державної казначейської служби у Новоселицькому районі

Головного управління Державної казначейської служби України

у Чернівецькій області

м. Новоселиця

УПРАВЛІННЯ ЗАЛИШКАМИ КОШТІВ ЄДИНОГО КАЗНАЧЕЙСЬКОГО РАХУНКУ

У статті розглянуто окремі особливості управління залишками коштів єдиного казначейського рахунку (ЄКР) в умовах дефіциту бюджетних ресурсів, а також місце позик, що надаються на поворотній основі, та їхній вплив на стан ЄКР.

В статье рассмотрено отдельные особенности оперативного управления остатками средств единого казначейского счета (ЕКС) в условиях дефицита бюджетных ресурсов, а также место кредитов, которые выделяют на поворотной основе и влияние их на состояние ЕКС.

The paper is focused on specific peculiarities of operational management of the single treasury account remains in conditions of budget resources deficit. The attention of the author has also been paid to the place of loans allocated on repayable terms and their influence upon single treasury account.

Ключові слова: єдиний казначейський рахунок, залишки коштів, позики на покриття тимчасових касових розривів, оперативне управління.

Одним із пріоритетних завдань сучасного стану розвитку системи фінансів в Україні є ефективне управління бюджетним ресурсами. На даний час функціонує казначейська система, яка охоплює функції зосередження та перерозподілу фінансових ресурсів з використанням єдиного казначейського рахунку (ЄКР), на якому акумулюються всі державні доходи і з якого здійснюються всі державні видатки.

Функціонування ЄКР забезпечує можливість швидкої мобілізації коштів і оперативне проведення видатків з бюджетів, що дає можливість владі приймати оперативне оптимальне рішення для забезпечення ефективного використання бюджетних коштів з метою виконання основних функцій держави.

Аналіз стану залишків єдиного казначейського рахунку, управління бюджетними фінансовими ресурсами в умовах їх дефіциту є на сьогодні актуальним і викликає інтерес багатьох дослідників. Водночас, значно менше досліджено чинники, які впливають на залишки коштів ЄКР, зокрема, тимчасове вимушене зменшення залишків коштів в умовах їх дефіциту.

Єдиний казначейський рахунок, як один з елементів казначейської системи касового виконання бюджетів усіх рівнів, є одним із головних інструментів грошово-кредитної та фіскальної політики держави. Зміна залишку на ЄКР є результатом надходження доходів і проведення видатків бюджетів усіх рівнів, що безпосередньо впливає на грошові агрегати та ліквідність банківської системи. Концентрація коштів на ЄКР, різкий їх дефіцит або надлишок зумовлює чи не найвагоміший вплив на грошовому ринку, що може призвести до дестабілізації банківського сектора взагалі.

Облік руху коштів на ЄКР надає можливість при недовиконанні плану надходжень здійснювати видатки в межах лімітів, наявних грошових коштів, отриманих у результаті надходжень, і дозволяє уникнути касового дефіциту бюджету.

Бюджетним кодексом України Державній казначейській службі надано можливість за погодженням з Міністерством фінансів надавати позички з єдиного казначейського рахунку на поворотній основі для:

- покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів;
- надання середньострокових позик місцевим бюджетам;
- покриття тимчасових касових розривів Пенсійного фонду України [1].

Враховуючи, що питання підвищення ефективності управління залишками коштів ЄКР є одним із пріоритетних завдань уряду, актуальною є оцінка впливу надання позичок органами Державної казначейської служби на загальний залишок коштів єдиного казначейського рахунку та пошук шляхів удосконалення механізму управління бюджетними фінансовими ресурсами.

Важливим у цьому є врахування вхідного сальдо єдиного казначейського рахунку по роках на початок січня та початок грудня (в нашому прикладі за період 2004-2012 років):

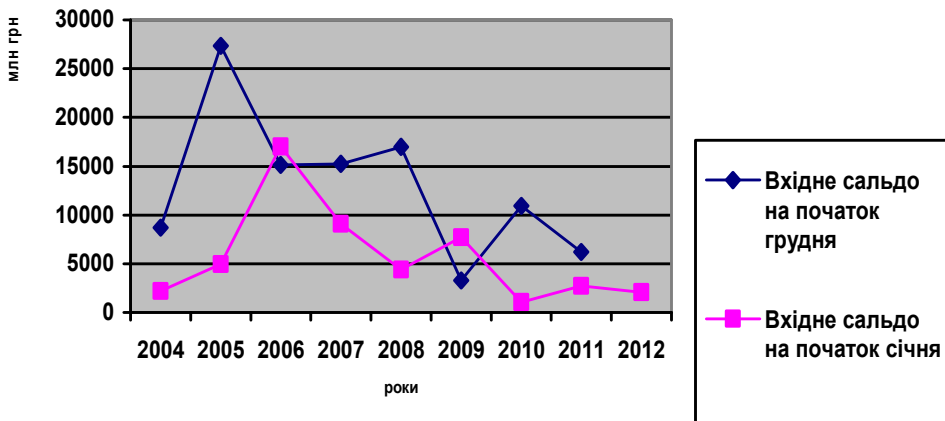

Рис. 1. Вхідне сальдо ЄКР на початок грудня та початок січня за 2004-2012 рр.

Як свідчать наведені дані, дефіцит коштів на єдиному казначейському рахунку в останні роки є і спостерігається тенденція до його загострення. Враховуючи особливість розрахунків за видатками в бюджетній сфері, особливе загострення дефіциту коштів спостерігаємо в кінці майже кожного бюджетного періоду.

Накопичення залишків на ЄКР залежить від темпів зростання доходів бюджету, оскільки „прогноз доходів значною мірою залежить від фінансово-економічної ситуації в країні”, тоді як „прогноз видатків переважно залежить від суто вольових рішень уряду” [9].

ФІНАНСИ

Не менш важливим у функціонуванні ЄКР є можливість надання позик (табл. 1).

Таблиця 1

Короткотермінові позички на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, наданих з ЄКР

Роки	2008	2009	2010	2011
Кількість наданих позичок	12280	28492	20811	25834
Сума, тис.грн.	5725505	20749707	14805819	24007090

Для місцевих бюджетів частим явищем є отримання в органах Державної казначейської служби позик на покриття тимчасових касових розривів. У 2011 році відношення кількості наданих позичок до загальної кількості місцевих бюджетів України становило 213,8%, тобто, на кожен місцевий бюджет припадає в середньому за рік більше двох позичок.

Короткотермінові позички погашаються протягом 60 днів з дня ліквідації тимчасового касового розриву за рахунок надходжень до відповідних місцевих бюджетів і з моменту отримання позичок до повного їх погашення автоматично виникає дефіцит фінансових ресурсів. Нестача коштів зумовлює подання наступної заявки на отримання позички. Так може відбуватися по декілька разів, поки не ліквідується розрив у збалансуванні бюджетів. Надання короткотермінових позик на покриття тимчасових касових розривів на зміну залишку ЄКР впливає тимчасово. Кінцевим терміном погашення позик є 1 грудня поточного року [1].

Надання позик на покриття тимчасових касових розривів місцевим бюджетам наприкінці кожного звітного періоду (місяця, кварталу, року) зумовлює значний дефіцит коштів на ЄКР.

Ведення обліку єдиного казначейського рахунку дозволяє уникати тимчасового касового розриву, але не розв'язує проблеми існування дефіциту бюджету та росту заборгованості бюджетних установ і організацій, оскільки касовий розрив покривається тільки за захищеними статтями бюджету, тобто за видатками споживання, а заборгованість росте, в основному, за видатками розвитку та капітальними вкладеннями.

Як свідчать дані Державної казначейської служби України, з 2008 по 2011 роки кредиторська заборгованість установ та організацій, які отримують кошти із державного та місцевих бюджетів, зросла з 4875,3 до 9067,5 млн.грн, або майже вдвічі [10].

Забезпечення залишками коштів на ЄКР має важливе значення, оскільки управління ними є невід'ємною складовою процесу отримання надходжень та здійснення виплат.

Одним із важливих чинників впливу на залишок коштів ЄКР є надання позик Пенсійному фонду України та їх повернення. З 2009 року лише за рахунок бюджетних коштів Пенсійному фонду вдалося виконати свої зобов'язання з виплати пенсій і допомог.

У сукупній структурі видатків держбюджету та видатків Пенсійного фонду видатки фонду у 2011 році склали 37,9%, а з урахуванням надання дотацій з держбюджету Пенсійному фонду та видатків на покриття його дефіциту – 42%.

Бюджет Пенсійного фонду України за видатками за 2008-2011 роки (рис. 2):

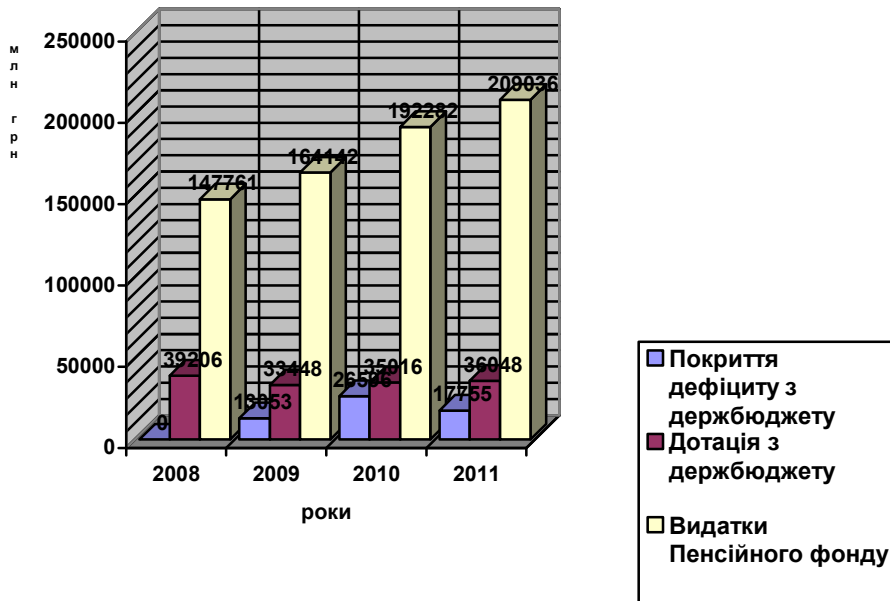

Рис. 2. Видатки Пенсійного фонду України

Починаючи з 2009 року, бюджет фонду є дефіцитним. Видатки зросли на 61,3 млн.грн. Загалом у структурі видатків Пенсійного фонду витрати з держбюджету склали від 25,7 до 32%, у тому числі на покриття дефіциту – від 8 до 13,8%. З держбюджету фонду на покриття дефіциту виділялось за період 2009-2011 рр.. від 13,1 до 26,0 млн.грн.

Враховуючи досвід розвинених країн світу, в яких місцеві органи влади проводять активну економічну політику, доцільно звернути увагу на акумулювання бюджетних фінансових ресурсів не на одному єдиному казначейському рахунку, а на аналогічних рахунках для держбюджету, позабюджетних фондів і для кожного регіону окремо. Це має стати поштовхом до фінансової незалежності регіонів і зменшить доступ центральних органів влади до фінансових ресурсів зведеного бюджету України, коштів позабюджетних фондів та інших клієнтів Державної казначейської служби.

Важливим моментом має стати розподіл функцій щодо впливу на залишки коштів ЄКР. Надання короткотермінових позичок на покриття тимчасових касових розривів та надання середньострокових позик місцевим бюджетам має здійснюватись за рахунок ЄКР відповідних територій, при цьому необхідно розробити більш жорстку модель зменшення ЄКР з наданням позик у межах

лімітів та з дотриманням гранично допустимих залишків грошових коштів. Це значно підвищить відповідальність місцевих органів влади щодо контролю за забезпеченням ліквідності бюджетів та сприятиме зменшенню дефіциту бюджетних коштів.

Сучасна модель бюджетної системи України розширює можливості маніпулювання фінансовими потоками центральних органів влади та майже повністю виключає таку можливість для регіональних органів.

Надання більшої самостійності місцевій владі щодо розподілу бюджетних ресурсів шляхом децентралізації коштів сприятиме вирішенню питань: підвищення зацікавленості органів місцевої влади в реалізації фіскального потенціалу свого регіону; збільшення відповідальності органів місцевої влади щодо соціально-економічного стану регіонів; збільшення зацікавленості у формуванні сприятливого інвестиційного клімату та активізації економічної діяльності.

При наявності єдиних казначейських рахунків для кожного регіону окремо автоматично зникне відчуття безвідповідальності регіональних органів влади щодо зменшення ліквідності бюджетів.

Дефіцитність Пенсійного фонду України та покриття його касових розривів негативно впливає на ліквідність ЄКР завдяки можливості використання залишку бюджетних коштів на виплату пенсій. При умові функціонування єдиних казначейських рахунків окремо для кожного регіону, держбюджету, позабюджетних фондів та інших клієнтів Державної казначейської служби, надання позичок на покриття тимчасових касових розривів Пенсійному фонду має здійснюватися за рахунок ЄКР державного бюджету та фондів. Це сприятиме збільшенню відповідальності органів центральної влади та позитивно вплине на збалансування бюджету Пенсійного фонду зокрема, і державного бюджету загалом.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року №2456-VI/
2. „Положення про рух коштів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування”, затверджене Наказом Державного казначейства України від 17.11.2010р. №428 та Наказом Пенсійного фонду України від 17.11.2010р. №26-1.
3. „Порядок покриття у 2010 році Державним казначейством України тимчасових касових розривів місцевих бюджетів” затверджений Наказом ДКУ від 14.06.2010р. №194.
4. Постанова КМУ від 9 червня 2011р. №643 „Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2011рік”.
5. Постанова КМУ від 21 липня 2010р. №626 „Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2010рік”.
6. Постанова КМУ від 11 березня 2009р. №235 „Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2009рік”.
7. Постанова КМУ від 30 січня 2008р. №30 „Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2008 рік”.
8. Зарубіжний досвід оперативного управління залишками коштів єдиного казначейського рахунку // Л.О.Міронова, К.М.Роменська.-Дніпропетровська державна фінансова академія, 2011.
9. Секторальні моделі прогнозування економіки України.//За ред. В.М.Гейця.-К.: Фенікс, 1999.
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/2011/09/22/299001>
13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16727325>